

16. KONGRES MEĐUNARODNOGA DRUŠTVA ZA PROUČAVANJE
USMENIH PRIČA (THE 16th CONGRESS OF THE INTERNATIONAL
SOCIETY FOR FOLK NARRATIVE RESEARCH)

Vilnius, Litva, od 25. do 30. lipnja 2013.

U lipnju 2013. godine održan je 16. kongres Međunarodnoga društva za proučavanje usmenih priča (*International Society for Folk Narrative Research – ISFNR*) pod nazivom Usmena priča u modernom svijetu: jedinstvo i raznolikost (*Folk Narrative in the Modern World: Unity and Diversity*). Kongres se u pravilu održava svake četiri godine, a ovogodišnji 16. kongres održan je u Vilniusu (Litva) u organizaciji Međunarodnoga društva za proučavanje usmenih priča, Instituta za litavsku književnost i folklor te Sveučilišta u Vilniusu.

Kao mjesto razmjene znanja i ideja, kongres okuplja znanstvenike i istraživače iz širega humanističkoga područja: od folkloriste i etnologije, antropologije, kulturnih studija, komparativne književnosti, lingvistike i povijesti, čime se osigurava interdisciplinarnost i sagledavanje priča i pričanja iz različitih perspektiva. Interdisciplinarni pristup proizlazi iz svijesti o važnosti priče kao osnovne kategorije ljudske komunikacije, a onda i načina oblikovanja ljudskoga iskustva.

Na ovogodišnjem kongresu izlagano je više od 200 radova koji su tematski obuhvatili sve aspekte usmenih priča i pričanja. Raspon tema bio je od usko žanrovskih kao što su žanr predaje, suvremeno definiranje mita, šala kao narativ, do smještanja priča u širi društveni i povijesni kontekst, konstrukcije identiteta u pričama, postojanja i funkcioniranja priča u svijetu moderne komunikacije.

Sveučilište u Vilnius, koje je osnovano 1579. godine te je najstarije baltičko sveučilište i jedno od najstarijih sveučilišta u sjeveroistočnoj Europi, osiguralo je radni prostor kongresa. Kongres je otvoren 25. lipnja pozdravnim govorima ministra obrazovanja i znanosti Republike Litve, rektora Sveučilišta u Vilnius, zamjenice predsjednika Istraživačkoga odbora Republike Litve, voditelja Instituta za litavsku književnost i folklor Mindaugasa Kvietkauskasa i predsjednika ISFNR-a Ulricha Marzolph. Unutar kongresa održano je osam plenarnih izlaganja, po dva na početku svakoga radnoga dana, a plenarni izlagači su bili Vilmos Voigt, Giedrė Šmitienė,

Joann Conrad, Haya Bar-Itzhak, Pertti Anttonen, Francisco Vaz da Silva, Valdimar Hafstein i Diarmuid Ó Giollain.

Aktualne i zanimljive teme, kao na primjer židovski folklor u Litvi, dječji i mladenački folklor, spol i identitet u bajkama, oblici suvremenoga folklor, usmene priče u modernome svijetu, da izdvojimo samo neke, obrađene su unutar panel-diskusija. Prostor diskusiji omogućila su i dva okrugla stola održana na kongresu: Suvremena pričanja litavskih Židova (*Narrating the Litvaks Today*) i Zašto bi studenti folkloristike trebali proučavati mrtve legende? (*Why Should Folklore Students Study Dead Legends?*). Posebno je zanimljiva i poticajna bila ova druga rasprava koju je vodio profesor Terry Gunnell sa Sveučilišta u Islandu. Profesor Gunnell odlučio se za ovu temu potaknut činjenicom da je u nordijskim zemljama poučavanje, a onda i proučavanje, starih legendi i priča nestalo te se naglasak stavio na proučavanje svakodnevnoga života, odnosno etnologiju svakidašnjice. Stav studenata folkloristike na nordijskim sveučilištima pokazuje da je tradicionalna folkloristika sve manje zanimljiva, da se proučavanje starih zapisa drži zastarjelim pa čak i beskorisnim jer su stari zapisi, prije svega oni devetnaestostoljetni, puni manjkavosti, loše sakupljeni i danas nemaju što ponuditi suvremenim, modernim istraživačima. Rasprava je išla u smjeru dokazivanja važnosti proučavanja starih zapisa i njihove vrijednosti. Iako nisu zapisivani prema modernim standardima, arhivski zapisi mogu i moraju biti esencijalni dio poučavanja folkloristike i etnologije, samo ih moramo znati pravilno koristiti, svjesni njihovih ograničenja. Govornici (B. Klein, J. Lindow, E. Oring, H. Weiss) upozorili su na opasnost negativnoga trenda odustajanja od toga važnoga aspekta bavljenja folkloristikom, upozoravajući kako ćemo time arhivske materijale prepustiti drugim strukama. Možemo reći kako je trend odustajanja od proučavanja i istraživanja starijih, arhivskih zapisa te okrenutost prema etnologiji svakidašnjice prisutan i u hrvatskoj folkloristici, posebno među mlađim istraživačima.

Radni dio kongresa bio je organiziran unutar šest do devet paralelnih tematskih sekcija s predviđena četiri izlaganja po sekciji. Svaki izlagač imao je dvadeset minuta za izlaganje te deset minuta za komentare publike i diskusiju. Iako je vjerojatno u desetominutnoj raspravi predviđeno i vrijeme za promjenu sekcija, to nije uvijek bilo uspješno izvedeno jer se nisu svi moderatori pridržavali zadanih vremenskih okvira, što je i mala zamjerka organizaciji. Sekcije su u svojim nazivima obuhvatile sve aspekte priča, kao što smo ranije spomenuli. U okviru ovoga prikaza nemoguće je, a i nepotrebno, predstaviti pojedinačne referate, ali je važno istaknuti raznolikost tema i pristupa. Unutar naslovne teme kongresa *Usmena priča u modernom svijetu: jedinstvo i raznolikost* oblikovane su podteme unutar kojih su podijeljena izlaganja: što je usmena priča (u teoriji i praksi), pripovjedni žanrovi (naslijeđe i transformacija), *homo narrans*: prisjećanje, kazivanje, zaboravljanje, usmena priča i društvena komunikacija, prelaženje granica: lokalno i globalno u pričama, usmena priča i moderne tehnologije: očuvanje, transmisija i kreacija.

Službeni jezik kongresa bio je engleski. Možda su i najveće zamjerke kongresu, unatoč visokom akademskom stupnju većine izlaganih referata, upravo vrlo niska razina znanja engleskoga jezika kod dijela izlagača, što je uvelike smanjilo kvalitetu izvedbe pojedinih izlagača i otežalo praćenje izlaganja. Takva su izlaganja ipak bila u manjini.

Unutar 16. ISFNR kongresa održana su i dva simpozija: Granice predaja (*Boundaries of Belief Narratives*) u organizaciji BNN-a (Belief Narrative Network) i Basme na papiru, basme u praksi (*Charms on Paper, Charms in Practice*) u organizaciji ISFNR-ova Odbora za basme, bajalice i basmanje (The ISFNR Committee on Charms, Charmers and Charming). Posebno je zanimljiv bio simpozij o basmama, između ostaloga jer je riječ o žanru kojemu je u hrvatskoj folkloristici posvećeno malo prostora i zato što izlazi iz okvira standardnih usmenih priča. Unutar simpozija referati su grupirani po temama koje su obuhvatile ključne aspekte basme i basmanja: basmu kao jezičnu formulu, suvremene basme, basme i kršćanstvo, basme unutar starih rukopisa, pristupe proučavanju basmi kao i ukupnost njihovih pojavnih oblika i načina postojanja. Unutar simpozija o basmama sudjelovali su i istraživači iz Hrvatske, Davor Nikolić i Josipa Tomašić s Odsjeka za kroatistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Izlagali su rad pod naslovom *Charm(ing) Elements in Croatian Folk Prayers*. Istraživanje su proveli na jednoj od najvećih kolekcija hrvatskih narodnih molitvica, koju je 1954. godine sastavio fra Jeronim Šetka okupivši na jednom mjestu tri različite zbirke (Čović, Petrov-Nimac i Šetka), a koja uključuje 1231 zapis. Autori su analizirali basmične elemente u hrvatskim narodnim molitvicama te zaključili kako bi se neke molitvice mogle odrediti kao cjelovite basme dok druge sadržavaju basmičnu strukturu, a tipična strukturna rješenja (kontrastni paralelizmi, apostrofiranje zle sile, isticanje prostornih odnosa, historiola) i motivi ponavljaju se i u suvremenim zapisima molitvica.

Pozitivnu i poticajnu kongresnu atmosferu organizatori su upotpunili brojnim kulturnim sadržajima. Unutar kongresa organizirana je izložba najnovijih knjiga i časopisa iz folkloristike, posjet Židovskome institutu, organizirani obilazak židovskoga dijela Vilniusa – stare židovske četvrti, »srca litavskoga Jeruzalema« – te večer litavskoga folklora na kojoj je predstavljeno litavsko polifono pjevanje.

Kongres već dugi niz godina, od 1959. kada je održan prvi kongres u Kielu i Kopenhagenu, uspješno okuplja međunarodne istraživače te funkcionira kao mjesto konstruktivne diskusije i razmjene znanja i ideja, a vjerujemo kako će i sljedeći kongres, najavljen za Miami 2016. godine, nastaviti pozitivan slijed.

JOSIPA TOMAŠIĆ